

KINNITATUD

sotsiaalkaitseministri 08.01.2024. a

käskkirjaga nr 8

„Sotsiaalministeeriumi heaolu tulemusvaldkonna ühisprogrammid 2024-2027“

Lisa 2

Tulemusvaldkond	Heaolu (HE)
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu
Valdkonna arengukava	Heaolu arengukava 2023–2030 (HEA)
Programmi nimi	Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm
Programmi eesmärk	Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks
Elluviimise periood	2024–2027
Peavastutajad	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Sotsiaalministeerium (SoM)
Kaasvastutajad	Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei (SVVK), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

Sisukord

Sissejuhatus	3
Programmi eesmärk ja mõõdikud	4
Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes), sh eelarve jaotus valitsemisalades	4
Hetkeolukorra analüüs.....	5
Olulised tegevused	6
Meetmed, programmi tegevused ja teenused	7
Meede 1. Soolise võrdõiguslikkuse edendamine	7
Tegevus 1.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine	7
Tegevus 1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik.....	9
Meede 2. Vähemusgruppide võrdse kohtlemise tagamine ja nende võrdsete võimaluste edendamine.....	9
Tegevus 2.1. Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine	10
Programmi juhtimiskorraldus.....	11

Sissejuhatus

Heaolu tulemusvaldkonna soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm on koostatud heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, vähendades ühiskonnas ebavõrdsust ning toetades tööelu. Programm keskendub kahele teemavaldkonnale: sooline võrdsus ja võrdne kohtlemine ning aitab saavutada Heaolu arengukava 2023–2030 alaeesmärki nr 5.

Sooline võrdsus näitab riigi majandusliku ja sotsiaalse heaolu taset. Soolisel ebavõrdsusel on negatiivne mõju nii inimese põhiõiguste realiseerimisele ja elukvaliteedile kui ka majandusele ja ühiskonnale tervikuna.

Käesoleva programmi keskmes on soolist ebavõrdsust põhjustavate sooliste stereotüüpide ja nende negatiivse mõju vähendamine, soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul, naiste ja meeste majandusliku sõltumatuse suurendamine, sh soolise palgalõhe vähendamine, soolise tasakaalu saavutamise toetamine eri otsustustasanditel, õiguste kaitse tõhustamine ning soolise võrdsuse edendamiseks, sh soolõimeks vajaliku institutsionaalse võimekuse toetamine.

Võrdse kohtlemise poliitika kujundamisel lähtutakse eelkõige võrdse kohtlemise seadusest, mis keelab isikute diskrimineerimise rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse, veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse tunnuse alusel. Eestimaalaste arvates on kõige enam levinud diskrimineerimine vanuse, nahavärvi, rahvusliku päritolu, seksuaalse sättumuse ja puude tõttu¹.

Vähemusgruppide tunnetus selle kohta, kas nad on osa ühiskonnast, selle tervitatud ja ühtekuuluv osa või mitte, mõjutab nendesse kuuluvate inimeste solidaarsust ülejäänud ühiskonnaga, panustamist tööturul, huvikaitses või vabatahtlikus töös ning turvatunnet. Ka ligipääsetavus või selle puudumine peegeldab ühiskonna võimet näha ja väärtustada kõiki ühiskonnaliikmeid koos nende eripäradega.

Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamiseks ning võrdse kohtlemise tagamiseks kasutatakse kahte teineteist täiendavat strateegilist lähenemisviisi – spetsiifiliste, otseselt soolise ebavõrdsuse probleemide lahendamisele ning võrdsete võimaluste tagamisele suunatud erimeetmete rakendamine ning teiselt poolt soolõime ja võrdse kohtlemise kui põhimõtte lõimimine kõigisse poliitikavaldkondadesse.

Programm panustab oma tegevustega riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikku muutusesse „Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul“ ning aitab kaasa mõõdikutega „soolise võrdõiguslikkuse indeks“, „sooline palgalõhe“ ja „ligipääsetavuse indeks“ 2035. aastaks seatud eesmärkide saavutamisele.

Programmi elluviimiseks kasutatakse välisvahendite meedet nr 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel“.

Võrreldes varasemate programmiperioodidega on ministriumide ümberstruktureerimise tulemusel oluliselt muutunud programmi vastutajad ja juhtimiskorraldus (vt ka peatükki „Programmi juhtimiskorraldus“). Vabariigi Valitsuse seaduse² 01.07.2023 jõustunud redaktsiooni kohaselt on võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse teemad alates 1. juulist

¹Eurobaromeeter. (2019). Discrimination in the European Union. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2251>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/111062013007?leiaKehtiv>

2023 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas, mistõttu on ka kolmest programmi tegevusest kaks liikunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse ning üks tegevus jäi Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse. Lisaks viidi struktuurimuudatuste käigus ligipääsetavuse põhimõtete tagamise ja koordineerimise vastutusala Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse ning ligipääsetavuse valdkonda käsitletakse regionaalpoliitika programmis.

Programmi eesmärk ja moodsikud

Programmi eesmärk	Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks				
Programmi moodsikud	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Nende inimeste osakaal, kes enda arvates kuuluvad mõnda gruppi, mida Eestis diskrimineeritakse <i>Allikas: Euroopa Sotsiaaluuring</i>	7,3% (2020)	<7,3%	<7,3%	<7,3%	<7,3%
Sooline palgalõhe <i>Allikas: Statistikaamet</i>	14,9% (2021)	12,8%	12,1%	11,4%	10,7%

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes), sh eelarve jaotus valitsemisalades

Programmi rahastamiskava*	2023 eelarve	2024 eelarve	Eelarve		
			2025	2026	2027
Programmi kulud	-2 290	-2 924	-2 508	-2 482	-2 225
<i>Sh MKM</i>	-1 057	-2 278	-1 863	-1 837	-1 578
<i>Sh SOM</i>	-1 233	-646	-645	-645	-647
Meede 1. Soolise võrdõiguslikkuse edendamine	-1 686	-2 198	-1 983	-1 949	-1 689
<i>Sh MKM</i>	-669	-1552	-1338	-1304	-1042
<i>Sh SOM</i>	-1 017	-646	-645	-645	-647
Tegevus 1.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine	-1 087	-1 552	-1 338	-1 304	-1 042
<i>Sh MKM</i>	-669	-1 552	-1 338	-1 304	-1 042
<i>Sh SOM</i>	-418	0	0	0	0
Tegevus 1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik	-625	-646	-645	-645	-647
<i>Sh MKM</i>	0	0	0	0	0
<i>Sh SOM</i>	-599	-646	-645	-645	-647
Meede 2. Vähemusrühmade võrdse kohtlemise tagamine ja nende võrdsete võimaluste edendamine	-603	-726	-524	-533	-536
<i>Sh MKM</i>	-387	-726	-524	-533	-536
<i>Sh SOM</i>	-216	0	0	0	0
Tegevus 2.1. Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine	-603	-726	-524	-533	-536
<i>Sh MKM</i>	-387	-726	-524	-533	-536
<i>Sh SOM</i>	-216	0	0	0	0

*NB! valitsemisalade ümberkorralduste tõttu ei ole 2023. ja 2024. aasta eelarved täielikult võrreldavad.

Hetkeolukorra analüüs

Eesti soolise võrdsuse olukorda iseloomustab Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi (EIGE) soolise võrdõiguslikkuse indeks³. 2022. aastal oli Eesti tulemusega 61,0 punkti 100-st Euroopa Liidus 17. kohal, jäädes 7,6 punktiga alla EL-i riikide keskmisele. Võrreldes 2010. aastaga on Eesti indeksi näitaja kasvanud 7,6 punkti võrra. Alates 2019. aastast on Eesti punktisumma veidi vähenenud (-0,6 punkti), kuid koht on jäänud samaks. Vähenemine tuleneb peamiselt tagasilangusest võimu valdkonnas.

Kuigi palgalõhe on viimase 10 aasta jooksul jõudsalt vähenenud, oli Statistikaameti andmeil naiste ja meeste palgaerinevus 2021. aastal 14,9%. Viimase soolise võrdõiguslikkuse monitooringu kohaselt on enamik Eesti inimestest (83%) palgalõhest teadlikud, kuid 2016. aastaga võrreldes on vähenenud nende inimeste osakaal, kes peavad soolist palgalõhet pigem suureks või väga suureks probleemiks (64% → 54%). Käärid meeste ja naiste hinnangute vahel on märkimisväärsed: probleemi näeb 71% naistest ning vaid 35% meestest. Monitooring toob muuhulgas muret tekitava trendina välja selle, et noorte meeste ja naiste hinnangud ja hoiakud soolise võrdsuse osas lahknevad oluliselt - 15-29-aastaste naiste hoiakud on muutunud aja jooksul oluliselt soolist võrdsust toetavamaks kui noorte meeste hoiakud.

Soolise palgalõhe suurust mõjutavad nii soolised stereotüübid, ebavõrdne hoolduskoormuse jagamine kui ka sooline segregatsioon – naised ja mehed on koondunud õppima ja töötama erinevatesse valdkondadesse. 2021/2022. õppeaastal oli kutse- ja kõrghariduses hariduse erialadel õppijatest mehi kõigest 11%, tervise ja heaolu erialadel 15% ning humanitaaria ja kunsti erialadel 32%. Samal ajal on kõige kiirema kasvupotentsiaali ja suurima tööjõuvajadusega IKT-valdkonnas meeste osakaal õppurite seas üle 70%. Soolist ebavõrdsust ja segregatsiooni ühiskonnas peegeldab ka soolise tasakaalu puudumine otsustustasandil, sh poliitikas ning avaliku ja erasektori otsustustasanditel. OECD 2022. aasta raport toob välja, et Eesti jääb ühiskonnas valitsevate püsivate sooliste erinevuste tõttu iga-aastaselt ilma märkimisväärselt majanduskasvust, sh kõige suurem majanduse kasvupotentsiaal peitub naiste ja meeste erialaste erinevuste vähendamises tööturul ning tasustamata kodu- ja hooletööde tegemise võrdsemas jaotuses. Samuti aitab palgalõhe vähenemisele kaasa palkade läbipaistvuse suurendamine ning palga määramise ühtsete aluste loomine organisatsioonides. Tööandjad ei ole aga sageli teadlikud neile soolise võrdõiguslikkuse seadusest tulenevatest kohustustest⁴.

Poliitikakujundajate teadmised soolisest ebavõrdsusest, selle põhjustest ja tagajärgedest ning oskused soo perspektiivi oma töövaldkonnas arvesse võtta vajavad täiendamist. Soolõime toetamiseks on tarvis poliitikakujundajate teadmiste ja oskuste parandamiseks nii koolitus- ja nõustamissüsteemi kui ka jätkusuutlikku ja mõjusat soolõime rakendamise süsteemi.

Soolise võrdsuse edendamisel on oluline roll kodanikuühendustel, kes huvikaitse kaudu teevad jõupingutusi nii poliitikakujundamises osalemisel kui ka soolise võrdsuse edendamise tegevuste elluviimisel. Huvikaitsega tegelevad organisatsioonid vajavad jätkusuutlikku toetust ja võimestamist, sh strateegilise partnerluse kaudu.

Eesti ühiskond on muutunud vähemuste suhtes avatumaks ja sallivamaks, vaatamata sellele jääb Eesti võrdluses teiste Euroopa Liidu riikidega nende hulka, kus sallivus on pigem vähene⁵. Eeskätt on suhtumine negatiivne teistsuguse etnilise päritolu, nahavärvi ja/või võõra religioosse või kultuuritaustaga inimeste suhtes, samuti seksuaalvähemuste suhtes. Tõrjutust

³ European Institute for Gender Equality (EIGE). (2022). Gender Equality Index. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/country/EE>

⁴ Turk, P.; Anniste, K.; Masso, M.; Karu, M.; Kriger, T. (2015). „Uuring soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamise ja indikaatorite väljatöötamine seaduse mõjude hindamiseks.“ Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

⁵ Eurobaromeeter. (2019). Discrimination in the European Union. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2251>

kogevad ka erinevas vanuses inimesed, kui neid peetakse liiga vanaks või liiga nooreks.

Üks teravamaid probleeme on õiguskaitsese puudulikkus. Puudujääke on õiguslikus regulatsioonis – näiteks jätab võrdse kohtlemise seaduse piiratud kohaldamisala puudega inimesed ja veel mitmed muud vähemusrühmad tööelust väljapoole jäävates valdkondades, sh kaupade ja teenuste kättesaadavuse osas tõhusa kaitseta. Teisest küljest on tõhusaks õiguskaitseseks vajalik ka seaduste täitmise jälgimine ja tasuta esmane õigusabi ning hinnangu andmine soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poolt. Seetõttu on oluline voliniku institutsiooni tugevdada ning tagada tõhusaks toimimiseks vajalik mandaat ja ressursid.

Poliitikakujundamise ja mõjude hindamise aluseks on usaldusväärsed ja ülevaatlilikud andmed ning analüüsid. Vähemusi puudutavad andmed, mis peaksid olema aluseks sihtrühmade olukorda ja vajadusi arvestavale poliitikakujundamisele ning selle mõjude hindamisele, on praegu ebaühtlaselt kogutud ja info hulk varieerub nii vähemusrühmade kui valdkondade vaates.

Eesti tööandjate seas jääb vajaka teadlikkusest organisatsioonis töötajaskonna mitmekesisusega kaasnevast kasust, selle edendamise ja väärtustamise vajadusest ning võimalustest. Inimesed veedavad tööl suure osa oma ajast ning on oluline, et kõik töötajad tunneksid end turvaliselt, oodatu ja väärtustatuna. Uuringud viitavad, et mitmekesised ehk erineva tausta ja tunnustega inimestest koosnevad töökollektiivid on tulemuslikumad ja efektiivsemad, kuna koondavad laiemat paletit talente.

Oluline on tegeleda nende haridustöötajate teadlikkusega, kellel on suur mõju noorematele põlvkondadele. Vähemusrühmadesse kuuluvate noorte kogemused hariduses mõjutavad nende arusaama ja kogemusi ühiskonnast ning kujundavad nende töökspidamisi maailma ja iseenda, sh enda aktsepteerimise ja väärtustamise kohta. Seetõttu on tähtis, et haridusvaldkond panustaks ka erineva taustaga noorte potentsiaali väljaarendamisse ja positiivse minapildi kujundamisse.

Endiselt ei ole kogu füüsiline keskkond ega info, samuti paljud teenused kõigile ühiskonnaliikmetele võrdselt ligipääsetavad. Samuti ei peeta avaliku ruumi ja teenuste disainimisel alati läbivalt silmas erinevate sihtrühmade vajadusi.

Tagamaks poliitikakujundamisel erinevate ühiskonnarühmade huvide ja vajaduste paremat arvestamist, on oluline tugevate, iseseisvate, ambitsioonikate eesmärkidega ning tõhusalt toimivate võrdse kohtlemise valdkonnaga tegelevate huvikaitseseorganisatsioonide olemasolu ja riigi koostöö ning toetus neile.

Olulised tegevused

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise õigusraamistiku kaasajastamine ja tõhusam rakendamine;
- tööandjate seas soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamisest saadava kasu ning selle vajalikkuse osas teadlikkuse tõstmine ja toetamine, sh mitmekesisuse märgise ja leppe toetamise jätkamine ning digitööriista Palgapeegel arendamine, et tõhustada võrdse ja võrdväärse töö eest võrdse palga maksmist ning palkade läbipaistvust;
- soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul, sh eriti valdkondades, kus sooline segregatsioon on kõige suurem ning haridustöötajate, tööandjate jt võtmesihtrühmade oskuste ja koostöö parandamine soolise segregatsiooni ja ebavõrdsuse vähendamiseks;

- kesksete võrdse kohtlemise ja soolõime põhimõtete ning praktikate senisest tõhusama kasutuselevõtu soodustamine kõikides poliitikavaldkondades, pakkudes selleks koolitust, nõustamist ning tööriistu;
- professionaalse valdkondliku huvikaitse arengu võimestamine, toetades soolist võrdsust, vähemusrühmade võrdseid võimalusi edendavaid ning võrdse kohtlemise tagamist toetavaid huvikaitseorganisatsioone strateegilise partnerluse kaudu.

Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Meede 1. Soolise võrdõiguslikkuse edendamine

Meetme eesmärk: sotsiaalse ja majandusliku soolise ebavõrdsuse vähendamine, sh haridusvalikute ja tööturu soolise segregatsiooni, soolise palgalõhe ning tasustamata kodutööde ja hoolduskoormuse sooliselt ebavõrdse jaotuse vähendamise kaudu.

Mõõdik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "raha" <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	73,6	74,7	75,2	75,7	76,1
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "töö" <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	72,7	73,1	73,4	73,6	74,0
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "võim" <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	34,0	42,7	44,7	46,7	48,8

Tegevus 1.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine

Tegevuse eesmärk: meeste ja naiste võrdsete õiguste, kohustuste, võimaluste ja vastutuse tagamine kõigis ühiskonnaelu valdkondades; soolise ebavõrdsuse vähendamine ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine, toetades seeläbi inimeste heaolu, majanduse ja konkurentsivõime kasvu.

Mõõdik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Soolise võrdõiguslikkuse poliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	jah	jah	jah	jah	jah
Nende naiste ja meeste osakaal, kelle arvates naine peaks olema peamine koduste tööde eest vastutaja, % <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	17% (2021)	<17%	<17%	<17%	<17%
Nende 15–19-aastaste naiste ja meeste osakaal, kelle arvates mehed saavad hooldamisega seotud töökohtadel sama hästi hakkama kui naised, % <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	77% (2021)	>77%	>77%	>77%	>77%

Teenus 1.1.1. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna poliitika kujundamine ja rakendamine (MKM)

Perioodil 2024–2027 viiakse ellu tegevusi, mis aitavad vähendada soolist palgalõhet, vähendada soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul ning suurendada ühiskonnas soolist võrdõiguslikkust toetavaid ja väärtustavaid hoiakuid. Eraldi pööratakse tähelepanu soolist

võrdõiguslikkust puudutava teadlikkuse parandamisele ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise valmiduse suurendamisele soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamise võtmesihtrühmade, sh tööandjate, haridustöötajate, poliitikakujundajate ja otsustajate seas.

2024-2025 aastatel jätkatakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (EL) 2023/970 ülevõtmist, mille eesmärk on tõhustada naistele ja meestele võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmist, st et palgad kujuneksid objektiivselt ja sooneutraalselt ning töötajatele arusaadavalt. Direktiiviga kehtestatakse palkade läbipaistvuse miinimumnõuded ja nende tagamiseks vajalikud õiguskaitsemeetmed. Direktiivi ülevõtmisega samaaegselt arendatakse välja digitaalne tööriist Palgapeegel soolise palgalõhe analüüsimiseks. Tööriist võimaldab tulevikus registriandmete põhjal automatiseeritud analüüsi palgalõhe näitajate kohta organisatsioonides. Seega võimaldab Palgapeegel oluliselt vähendada ka direktiivi jõustumisel tööandjatele lisanduvat halduskoormust.

Koostöös rahandusministeeriumiga valmistatakse ette Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (EL) 2022/2381 ülevõtmine 2024. aasta lõpuks, millega parandatakse soolist tasakaalu börsil noteeritud äriühingute juhtkonna liikmete seas. Samuti kavandatakse meetmeid riigifirmade nõukogudes soolise tasakaalu suurendamiseks.

Välisvahendite meetme nr 21.4.2.2 raames majandus- ja infotehnoloogiainistri TAT käskkirja „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ alusel viiakse ellu tegevusi, mille tulemusel suureneb hariduse ja tööturu valdkondade peamiste siht- ja sidusrühmade (sh poliitikakujundajad, haridustöötajad, tööandjad, karjäärinõustajad, personalispetsialistid jt) võimekus soolist segregatsiooni ennetada ja vähendada. Eesmärgi saavutamiseks tehakse soolise segregatsiooni vähendamist toetavaid uuringuid ja analüüse, luuakse koolitusmoodul töötukassa karjäärinõustajate ja konsultantide teadlikkuse suurendamiseks soolisest võrdõiguslikkusest, viiakse ellu teavitustegevusi sooliste stereotüüpide vähendamiseks haridus- ja tööalastes valikutes ning luuakse soolisi stereotüüpe murdvaid erialavalikuid toetavaid õppematerjale.

2024. aastal jätkatakse soolise võrdsuse ja soolõime kompetentside tõstmiseks poliitikakujundajate jt sihtrühmade seas virtuaalse kompetentsikeskuse Võrdsuskeskus (vordsuskeskus.ee) arendamist ja täiendamist infomaterjalidega ning levitatakse 2023. aastal valminud soolise võrdõiguslikkuse e-koolitust, mis toetab soolise võrdsuse edendamise ja soolõime rakendamise oskuste omandamist.

Jätkuvalt toetatakse soolise võrdõiguslikkuse nõukogu kui soolise võrdõiguslikkuse küsimustes Vabariigi Valitsusele nõuandva kogu tööd. Strateegilise partnerluse kaudu toetatakse soolise võrdõiguslikkuse edendamisega tegelevate kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustike tegevust.

Teenus 1.1.2. Poliitikarakendamise toetamine ÜKP fondide meetmetes (MKM)

Ühtekuuluvuspoliitika fondidest rahastatavate tegevuste puhul soodustatakse ja toetatakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise, sealhulgas ligipääsetavuse põhimõtete arvestamist meetmete väljatöötamisel, rakendamisel, seires ja hindamisel. Selleks nõustatakse ja koolitatakse rakendusasutusi ja -üksusi ning toetuse taotlejaid ja saajaid soolise võrdõiguslikkuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse aspektides, kooskõlastatakse meetmepõhiseid õigusakte ning töötatakse välja digitööriist kõnealuste horisontaalsete põhimõtetega arvestamiseks projektidele. Täiendavalt koordineeritakse võrdsete võimaluste võrgustiku tööd.

Teenus 1.1.3. Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul (MKM)

Välisvahendite meetmest nr 21.4.2.2 toetatakse avatud taotlusvoorude kaudu soolise segregatsiooni vähendamist haridusvalikutes ja tööturul. Eelkõige keskenduvad tegevused loodusteaduste, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (nn STEM) ning hariduse, tervishoiu ja hoolekande (nn EHW) valdkondades soolise segregatsiooni ennetamisele ja vähendamisele, toetades haridustöötajate, karjäärinõustajate, tööandjate jt hariduse ja tööturu võtmesihtrühmade võimekuse suurendamist.

Tegevus 1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

Tegevuse eesmärk: soolise võrdõiguslikkuse seadusest ja võrdse kohtlemise seadusest tulenevate õiguste kaitset puudutav nõustamine, arvamuse avaldamine diskrimineerimisjuhtumite kohta, seaduste mõju analüüsimine ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamine.

Mõõdik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Elanike osakaal, kes pöördusid ebavõrdse kohtlemise kogemise korral võrdõigusvoliniku poole, % <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitoring</i>	32% (2021)	>32%	>32%	>32%	>32%

1.2.1. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise õiguste alane kaitse ja edendamine (SVVK volinik)

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poolt soolise võrdõiguslikkuse seadusest ja võrdse kohtlemise seadusest tulenev õiguskaitsealane nõustamine ja koolitamine, arvamuse avaldamine diskrimineerimiskahtlusega juhtumite kohta, seaduste mõju analüüsimine, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamine ning diskrimineerimise ennetamine. Lisaks keskendutakse temaatiliste õigusteatmike väljaandmisele, teenuste digiteerimisele, tehisintellekti kasutuse laienemisest tingitud kaudse diskrimineerimise ennetamisele ning ühiskonna muutumisest tingitud uute olukordadega seotud lahenduste pakkumisele.

Meede 2. Vähemusgruppide võrdse kohtlemise tagamine ja nende võrdsete võimaluste edendamine

Meetme eesmärk: vähemusrühmadesse kuuluvate inimeste võrdse kohtlemise tagamine ja neile eneseteostuseks ning majanduslikus, poliitilises ja sotsiaalses elus osalemiseks võrdsete võimaluste loomine.

Eesmärgi saavutamiseks tegeletakse muuhulgas erivajadustest, ühiskondlikest hoiakutest või eelarvamustest tulenevate tõkete kaotamise, samuti mitmekesisuse ja ühiskondliku kaasatuse toetamise ning edendamisega.

Mõõdik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
„Austame erinevusi“ märgise saanud organisatsioonide arv <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	49	suureneb	säilib	suureneb	säilib
Elanike osakaal, kes hääletaks valimistel kandidaadi poolt olenemata sellest, kas ta on gei, lesbi, biseksuaalne või transsooline inimene <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitoring</i>	56% (2021)	>56%	>56%	>56%	>56%

Tegevus 2.1. Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine

Tegevuse eesmärk: võrdse kohtlemise valdkonna arendamine, teiste poliitikavaldkondade toetamine ning nügimine võrdsete võimaluste edendamise eesmärgil.

Möödik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Võrdse kohtlemise valdkond on arendatud <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	jah	jah	jah	jah	jah

Teenus 2.1.1. Võrdse kohtlemise poliitika kujundamine ja rakendamine (MKM)

Võrdse kohtlemise valdkonna arendamiseks kaasajastatakse õigusraamistikku, suurendatakse võtmepositsioonil olevate siht- ja sidusrühmade teadlikkust ning parandatakse andmete kättesaadavust. Samuti toetatakse ligipääsetavuse ja mitmekesisuse edendamist ning võrdse kohtlemise põhimõtte ja võrdsete võimaluste eesmärgi lõimimist kõigi valdkondade poliitikatesse. Eesmärkide saavutamiseks toetatakse ka huvikaitseorganisatsioone.

Vähemusrühmade õiguskaitse parandamiseks korrastatakse valdkonna õigusraamistikku, muu hulgas ühtlustamaks õiguskaitset erinevate diskrimineerimise aluseks olevate tunnuste puhul. Sellega seoses toimuvad ka Euroopa Liidu tasandil horisontaalse võrdse kohtlemise direktiivi ettepaneku läbirääkimised.

Valdkonna arengus on kaasaegsete õigusaktide kõrval oluline ka diskrimineerimise ennetamine ja seaduste täitmise jälgimine. Seetõttu on vaja tugevdada soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku võimekust pakkuda inimestele võrdse kohtlemise põhimõtete rikkumise kahtluse korral tõhusat õigusabi. Eesmärk ühtib Euroopa Liidu tasandi eesmärgiga suurendada võrdõiguslikkust edendavate asutuste rolli ja sõltumatust. Sellega seoses toimuvad Euroopa Liidu tasandil kahe võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste rolli ja sõltumatuse suurendamist käsitleva direktiivi ettepaneku läbirääkimised.

Jätkatakse töandjate teadlikkuse suurendamist võrdsete võimaluste edendamise vajadusest ja võimalustest ning nende toetamist mitmekesisuse väärtustamisel era- ja avaliku sektori organisatsioonides, muu hulgas märgise „Austame erinevusi“ meetmete rakendamise ja mitmekesisuse kokkuleppe toetamise kaudu.

Vähemusgruppide olukorra väljaselgitamiseks ja seeläbi võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise ning võrdsete võimaluste edendamise toetamiseks panustatakse valdkondlikesse andmekogumis- ja analüüsitegevustesse, et tagada regulaarsete ja kvaliteetsete andmete olemasolu ning nende kasutamine ka teiste valdkondade poliitikakujunduses. Samuti viiakse ellu tegevusi, mis toetavad eelkõige poliitikakujundajate paremat teadlikkust võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste, sh ligipääsetavuse edendamise vajadusest ning võimalustest, sh levitatakse 2023. a. valminud temaatilisi e-koolitusi.

Huvikaitseorganisatsioonide tugevdamiseks ja tõhusaks toimimiseks toetatakse strateegilise partnerluse kaudu nende organisatsioonide ja võrgustike tegevust ja arengut, mis aitavad ellu viia valdkondlikku poliitikat. Samuti jätkatakse tihedat koostööd kodanikuühendustega, kaasates neid valdkondliku poliitika kujundamisse. Oluline on toetada ka huvikaitseorganisatsioonide võimekust vajalikke uuringuid ja analüüse tellida või neid ise teha.

Programmi juhtimiskorraldus

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm on kahe ministeeriumi valitsemisala ühisprogramm: programmi koostajad ja vastutajad on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) ja Sotsiaalministeerium (SOM). Programmi panustavad veel Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei (SVVK) ning Sotsiaalministeeriumi vastutusallas olev Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Programmi tegevuste 1.1.1. „Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine“ ja 1.2.1. „Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine“ eest vastutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töövaldkond, tegevus 1.1.2. „Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik“ kuulub jätkuvalt Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse.

Programmi kinnitavad majandus- ja infotehnoloogiaminister ning sotsiaalkaitseminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse MKMi ja SOMi kodulehtedel⁶.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärke aitavad toetada „Heaolu“ tulemusvaldkonna teised programmid (laste ja perede programm, tööturuprogramm). Teistest tulemusvaldkondadest toetab programmi eesmärke enim tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi programm „Regionaalpoliitika“, mis käsitleb alates 1. juunist 2023 ligipääsetavuse põhimõtete tagamist ja koordineerimist.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad MKM ja SOM vastavalt ülal toodud jaotusele tegevuste ja teenuste lõikes. Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka mittetulundussektorist ning programmi täitmisest antakse aru Heaolu arengukava 2023-2030 juhtkomisjonile ning tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes. Juhtkomisjoni ülesanded, liikmed ja koosolekute protokollid on avalikustatud Sotsiaalministeeriumi kodulehel⁷. Tulemusaruanded on avalikustatud MKM-i ja SOMi kodulehtedel⁸.

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse MKM-i ja SOMi tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

⁶ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koduleht, tegevuspõhine riigieelarve: <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>

Sotsiaalministeeriumi koduleht: <https://sm.ee/arengukavad-programmid-ja-tooplaanid>

⁷ Heaolu arengukava 2023-2030 juhtkomisjon: <https://sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030>

⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koduleht, tegevuspõhine riigieelarve: <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>

Sotsiaalministeeriumi koduleht: <https://sm.ee/arengukavad-programmid-ja-tooplaanid>